

Fiskeskinns med Lotta Rahme og Aja Pettersson

Av Sofie Kleppe, naturgarver
Stipendiat ved Norsk håndverksinstitutt

Foto: Lotta Rahme

2024

NORSK
HÅNDVERKSINSTITUTT
2

Fiskeskinn med Lotta Rahme og Aja Pettersson Sigtuna – Lottas garveri

12 laks, 2 torsk, 2 gøs og 2 abbor tines i vann med 10% salt, 10 liter vann, 1 dl salt

Aja og Sofie skrapper lakseskin

Det blir best når man drar av skinn med tomlene

Laksens hinne er enklest å dra løs med tommelen. De andre fiskene skrapes, fra nakken.

For å få myke skinn må fiskeskjellene fjernes. Fiskeskjellene tas best bort med en skiferkniv, eller ved å «mykgjøre» fiskeskinnet.

Skinnet skylles i vann, og vaskes med såpe. Skinnet behøver ikke skylles dersom det skal fettgarves (ref.Aja,) men skylles om det skal i barke-bad.

Sofie skraper bort skjell av fisken med skiferkniv

Garvebad 1 – Galdeple

Vi kokte 100 gram galdepler med 2 liter vann som kokte i en time. Vi brukte stavmikser for å få en jevn røre. Så tok vi 5 liter vann med 250 gram salt, 1 dl gald-eple kjyp, omtrent ph 6.

Tørkede galdeple kokes i vann

Aja og Sofiee skyller skinn og legger de i garvebad

Vi la ned ferdigskrapte og skylte skinn, og rørte rundt. Resten av galdeple-blandingen satte vi under lokk i skyggen. Badet skal ha en ph på 6 når vi legger i skinnen, men ph 4 når skinnene er ferdige. Garvingen fikses best i skinnen ved ph 4. 6-5-4 Vi rørte mye og forsterket badet flere ganger løpet av dagen. Da vi tok opp skinnene etter to døgn, var de fortsatt ph 5. Garvingen blir bedre hvis skinnene ligger i blandingen noen flere døgn. Skinnene som skulle etter-fettes skylte vi, mens skinnene som skulle farges flyttet vi over i fargebad.

Sofie rører i galdeple-badet

Fordelen med å garve med galdeple er at skinnene blir hvite og derfor veldig fine å farge.

Vi farget skinn med Røsslyng, svarte bønner, jern i bark og aromia bær

Sofie farger fiskeskin med bad av røsslyng

Garvebad 2 – Seljebark

Vi knuste og kokte seljebark i en time og kjølte det ned. Vi tilsatte litt salt i første badet. Neste dag skrapte vi fiskene og fylte på med barklåg. Maks temperatur 22 grader. Etter et døgn skrapte vi skinnene og farget dem om. 25 kg våt bark blir til 12,5 kg tørr bark. Lagring av bark påvirker fargen, den blir lysere inne og mørkere dersom den lagres ute.

Aja bruker ikke salt i garvebadet sitt. Bare når skinnen sveller opp, da har hun i salt. Etter to døgn i bark var de ferdige til å ta opp. Man kan skjære av en liten bit og tørke den, dersom den er lett å mykgjøre er skinnen klart til å ta opp. Man kan også klype hardt i skinnen og forsøke om man kan gli det mellom fingrene. Når skinnen er fast er det klart. Isse brukte å pickle sine fisker 3-4 timer i urin spedd med litt vann. Skinn kan gjerne ligge lenger i barkgarvingen, da blir de bare bedre. Lotta bruker å bytte ut 1/3-del av barken hver dag, og sener hver andre dag. Når skinnen er klart tas det opp og skylles i vann (Lotta), men Aja bruker ikke å skylle.

Seljebark knuses og kokes en time

Skinnene får jevn tørking på en plate

Garving 3 - Fett

1 eggeplomme og 1 dl rapsolje, litt rapssåpe (Lotta), ikke såpe (Aja), vispes sammen. Skinnet blir bearbeidet i fettblandingen i 10-20 min, og deretter hengt opp til tørk. Under tørketiden må skinnet maseres og skinnet må strekkes så det kommer luft inn i skinnet. Langsom tørking og sol-lys (UV-stråler) er bra for skinnet. Umettet fett garver skinnet, mens mettet fett legger seg mellom fibre og smører skinnet. Skinnet skal henge minst ett døgn, og gjerne litt lengere for å modne. Skinnet skal ikke henge lenger enn 3-4 dager. Dersom skinnet henger for lenge blir de skjøre og gulner, og lukter dessuten mer. Skinnet legges i bløt i såpevann til det er gjennombløtt (kaldt, maks 20 grader), vris opp og legges opp på en treplate til tørk. Når skinnet løsner fra treplaten er det klart til mykgjøring. Aja liker å ha sitron i fettblandingen. Fettgarvede skinn kan etter-fettes ved behov dersom de blir tørre. Fettgarvede skinn skal helst farges etter at de er ferdig mykgjort.

Vi bruker egg, grønnsåpe og rapsolje i fettblandingen

Når skinnene er innfettet, henger vi til tørk i solen

Farge

Røsslyng kokes med vann i en time og blandes med litt alun og salt. Står over natten. Gir en gul farge.

Svarte bønner: Ukokte bønner settes i vann over natten, moses med stavmikser og siles. bønner i 2 liter vann i 2 døgn. 30gram alun og 15gram salt. Et døgn, over natten. Det gir en grøn farge.

Aronia bær ble kokt, silt og blandet med galdeple-veske, gir en lilla farge.

Jern: gammel jernspon, kjetting i barkelåg, gir svart farge, 10 min ga mørk lilla. Svart bad med vinegar og bark. Litt Alun forsterker fargen og gjør fargen mer intensiv og klarere.

Farget med(f.v.) Fett, galdeple, jern, aronia bær, selje, selje og røsslyng

Sofie mykgjør fiskeskin på en elg kjeve

Etter-fetting

2 eggeplommer

1dl rapsolje

3dl vann

litt såpe

Skinnene legges på en plate og etter-fettes inn fra narvsiden først, og deretter fra kjøttsiden.

Mykgjøring

Det var var tyngre å mykgjøre fettgarvede skinn enn skinn garvet med galdeple. Galdeple og selje hadde ganske lik konsistens.

Aja og Sofie spenner opp skinn med knappenåler

Sofie smører eggehvite på de utspente skinnene

Sofie gjør en siste mykgjøring på laksskinnet

Siste mykgjøringen av et barkgarvet lakseskinn

Hva er å garve?

Lotta: «Å tilsette et emne som binder seg kjemisk til skinnet»

Aja: «En slags konservering som gjør at skinnet blir mykt og brukbart»

Utrolig godt å ha noen dyktige Tradisajonsgarvere å spørre om råd!

Takk for at dere vil dele kunnskapen med meg og den fremtidige generasjonen.

Mestergarverne Aja Petterson, Sofie Kleppe og Lotta Rahme

